

**MÄLARDALENS HÖGSKOLA
ESKILSTUNA VÄSTERÅS**

GENUS

En kvalitativ undersökning av genus utifrån eleverna i en åk 3 och deras lärare

FÖRFATTARE: SANDRA LUNDIN OCH ULMA CRUZ

Akademien för utbildning, kultur och kommunikation
Pedagogik
Examensarbete i lärarutbildningen
Grundnivå
15 hp

Handledare: Gunilla Granath

Examinator: Dan Andersson

Termin: 7

År: 2012

MÄLARDALENS HÖGSKOLA
ESKILSTUNA VÄSTERÅS

Examensarbete på
grundnivå
15 högskolepoäng

Sammanfattning

Sandra Lundin
Ulma Cruz Gutierrez

Genus

En kvalitativ undersökning av genus utifrån eleverna i en åk 3 och deras lärare

2012

Antal sidor: 17

Syftet med denna studie var att undersöka genus i verksamheten samt hur genus gestaltades bland eleverna i en årskurs trea och hos deras lärare. Vi har gjort en observationsstudie i klassrummet och en intervju med läraren. Resultatet visade att läraren mestadels arbetar efter traditionella genusmönster och att elevernas agerande i hög grad speglar detta. Vår slutsats var att läraren inte arbetar i enlighet med läroplanens riktlinjer där man betonar att skolan medvetet ska ge flickor och pojkar samma rättigheter och möjligheter och motverka traditionella könsmonster.

Nyckelord: Genus, kön, könsmonster, genusmedvetet.

Innehållsförteckning

1. Inledning	1
1.1. Syfte	1
1.2. Forskningsfrågor	1
1.3. Begreppsdefinitioner	1
2. Litteraturgenomgång.....	2
2.1. Genus i samhället	2
2.2. Genus i skolan.....	3
2.3. Genus ur ett historiskt perspektiv	5
2.4. Genus och individen	6
3. Metod	7
3.1 Forskningsstrategi	7
3.2 Datasamlingsmetod.....	7
3.3 Urval	7
3.4 Databearbetning och analysmetod	8
3.5 Reliabilitet och validitet.....	8
3.6 Etiska ställningstaganden	8
4. Resultat.....	9
4.1 Resultatpresentation.....	9
4.2. Intervju	9
4.3. Videoobservation	10
4.4. Sammanfattning av intervju och videoobservation	11
5. Resultatanalys och Diskussion.....	12
5.1 Metoddiskussion	12
5.2 Resultatanalys	12
5.2.1 Resultatdiskussion	15
5.3 Slutsatser	16
5.4 Nya forskningsfrågor	16
5.5 Pedagogisk relevans	17
Referenser	18
Bilaga 1 Missivbrev	19

1. Inledning

Under vår studietid har vi uppmärksammat att genus påverkar barn redan från födseln. Genus påverkar bland annat barnens sätt att vara och tala samt när de ska välja fritidsaktiviteter, kläder och mycket annat. Enligt Radovic ur Lif (2008) dyker de traditionella könsstereotypiska mönster även upp i läromedel och barnböcker. Att som lärare ha kännedom om detta är väldigt viktigt då det gör det möjligt för oss att påverka vilket arbetsmaterial vi ska ha i klassrummet. Vi tycker att genus är viktigt och intressant att arbeta med eftersom vi anser att vi som lärare har möjlighet att påverka barn så att de inte begränsas i sin utveckling på grund av traditionella eller könsstereotypiska föreställningar om könen. Vi har bland fått ett större intresse för genus när vi på högskolan läste en kurs om ämnet. Kursen fick oss att börja reflektera och se genus ur ett annat perspektiv än tidigare. Genom att skriva denna uppsats ville vi lära oss mer om ämnet.

I Lpfö98 och Lgr11 sägs att det sätt på vilket flickor och pojkar bemöts och bedöms i förskolan och skolan samt de krav och förväntningar som ställs på dem är det som gör att de formar egna uppfattningar om kvinnligt och manligt.

Citat ur Lgr11:

Skolan ska aktivt och medvetet främja kvinnors och mäns lika rätt och möjligheter. Skolan har ett ansvar för att motverka traditionella könsmonster. Den ska därför ge utrymme för eleverna att pröva och utveckla sin förmåga och sina intressen oberoende av könstillhörighet. (sid.8)

I målen i Lgr11 står det att skolan ska ansvara för att eleverna får pröva olika arbetssätt och arbetsformer. Skolan ska även verka för att flickor och pojkar får lika mycket inflytande i verksamheten.

1.1. Syfte

Syftet med denna studie är att undersöka genus i verksamheten samt hur genus gestaltas hos elever och lärare i en årskurs 3.

1.2. Forskningsfrågor

- På vilket sätt arbetar en lärare i år 3 med genus i praktiken?
- Förekommer genusifierade beteenden hos läraren och eleverna?
- På vilket sätt uttrycks genus bland eleverna i klassen?

1.3. Begreppsdefinitioner

Citat om genus från nationalencyklopedin: "Begrepp inom humanistisk och samhällsvetenskaplig forskning och teoribildning som används för att förstå och urskilja de föreställningar, idéer och handlingar som sammantagna formar människors sociala kön."

2. Litteraturgenomgång

2.1. Genus i samhället

Enligt Josefson (2005) påverkar och hämmar genus oss på ett omedvetet sätt. Hon menar att det finns kulturella mönster som vi människor följer. Dessa mönster varierar beroende på vilket land personer kommer ifrån. Mönstren är så inpräglade i oss att de blir naturliga. Det är dessa som påverkar människans sätt att tolka vad som är typiskt för flickor och för pojkar. Dessa tolkningar har vi med oss igenom hela livet och blir i och med vår födelse en del av vår identitet.

Conell (2003) anser att så fort personer bryter ett grundläggande mönster så kan det uppfattas det som skandal, som till exempel när personer av samma kön blir kära i varandra. Dessa uppfattningar beror på att genus är så inpräglat i vårt samhälle. Conell uttrycker att det är vi själva som gör oss till maskulina eller feminina. Det som beskrivs som maskulint kan bland annat vara när en person vill visa det genom sin klädsel som till exempel en skinnjacka eller kängor. Med detta visar personen att de utstrålar tuffhet och självförtroende. Med anledning av att genus är så inpräglat i vårt samhälle anser Olofson (2007) att vi blir könsblinda. Acker (1991) skriver att genusmångfald skapas genom faktiska handlingar, vad individer säger och gör samt vad de tänker om dessa handlingar.

Helén och Granholm (2007) menar att genus innebär hur människor formar sig till man och kvinna och hur det avspeglar sig i samhället. Enligt Norling (2007) så förekommer det ute i samhället ett slags spel om vad som är rätt eller fel, coolt eller inte coolt, inne eller ute och detta är något som sker överallt. Detta mönster syns i skolan på raster och bland kompisar. Trender är något som kommer och går. På vissa områden är det acceptabelt att flickor och pojkar är lika men på andra är det helt omöjligt. Utifrån reklam, teveprogram, filmer, tidningar och andra medier är vi olika och de talar om för oss hur vi ska vara. Svaleryd (2002) anser att stereotyperna om kvinnligt och manligt ofta förekommer i media idag. Vidare menar hon att de vanliga uppfattningarna och myterna om kvinnligt och manligt inverkar på oss genom att dela upp människor och deras sätt att vara beroende på vilket kön de är. Dessa föreställningar gör att vi får uppfattningar om hur vi ska bete oss beroende på om vi är kvinnor eller män. Eftersom vi idag hämmas av olika normer beroende på vilket kön vi har, berövas flickor och kvinnor samt pojkar och män sin fulla mänsklighet.

Andreasson (2007) hävdar att kön är något som ses som självklart i samhället. Män och kvinnor skiljs åt på olika sätt från arbete till kläder med mera. Vidare anser författaren att könets tillhörighet påverkar hur vi tilltalar en person. Vi skapar oss omedvetet förutfattade föreställningar och förväntningar om en person utifrån hans eller hennes könstillhörighet. Vidare skriver han att i debatter uppkommer diskussioner om huruvida kön är medfött eller inte.

Hirdman (1997) diskuterar begreppet genus. Hon menar att ordet genus hjälper oss att namnge det vi förstår som manligt och kvinnligt och om hur detta görs. Hon menar vidare att genus uppbyggnad är grunden för andra sociala ordningar. Till denna sammansättning räknas två logiker: Den ena, isärhållandets logik, handlar om att personer inte ska blanda manligt och kvinnligt. Den andra logiken är den hierarki, som innebär att mannen är normen, det vill säga det vanliga och universella. Det är den första logiken som ger liv åt den manliga normen och hur kvinnor underordnas.

Hirdman liksom Svaleryd (2002) menar att denna teori finns överallt, den finns både fysisk som psykisk. De anser att sysselsättningar, egenskaper byggs utifrån denna princip.

Hirdman (1997) skriver att det finns många olika kulturer. Barn föds och skolas in i dessa kulturer. Människor föds inte med de värderingar de har, utan formas sakta till den människa de är. Hon menar att vi alla tillför något i denna process. Vanligtvis ger vi lärare omedvetet pojkar makt. Svaleryd (2002) liksom Hirdman anser (1997) att genusmönstrets viktigaste principer är att könen hålls isär och att mannen är den som överordnas.

2.2. Genus i skolan

Svaleryd (2002) skriver om hur lärare kan arbeta med en medveten genuspedagogik med jämställdhet som mål. Hon skriver om fyra sätt om hur lärare kan arbeta med detta. Den första handlar om att som lärare upptäcka de egna könsvärderingarna och hur dessa inverkar på undervisningen, hur undervisningen läggs upp i klassrummet och hur lärare bemöter eleverna. Den andra handlar om att ta reda på allas uppfattningar om kvinnligt och manligt på skolan för att göra en gemensam begreppsförklaring om vad kön, könsroller och genusmönster är. Den gemensamma begreppsförklaringen ska överensstämja med målen och riktlinjerna för jämställdhet i läroplanerna. Det sista sättet är att lyfta, problematisera och utveckla elevernas åsikter om könsmyter så att pojkar och flickor genom förbättrad självinstinkt kan välja sin framtid utifrån sina egna åsikter och personliga intressen. Att välja rätt arbetssätt och undervisningsmaterial leder till att pojkar och flickor på samma villkor får utveckla sin kunskap, sociala förmåga, lust och utmaning, utan att hämnas av könsmonster.

Svaleryd (2002) menar att en medveten genuspedagogik gör att det uppkommer positiva förändringar i gruppens dynamik, elevernas progression, pedagogens inställning och brukandet av nya arbetssätt. Svaleryd lyfter ett tjugotal projekt som förekommit i olika delar av Sverige där resultaten efter att ha arbetat med genuspedagogik har resulterat i mindre mobbing, lugnare och gladare elever, mindre stress hos lärarna och färre könsstereotyper. En medveten genuspedagogik handlar om att testa sig fram och att alla som är engagerade och inblandade i detta delar med sig av sina tidigare upplevelser.

Sou (2006) resonerar om läroplanerna och skollagen. I dessa står det att skolan och förskolan har ett ansvar för att varje pojke och flicka ska få chans att utveckla alla sina färdigheter utan att stoppas av sedvanliga könsmonster. Detta kan enligt författaren göras genom att arbeta genusmedvetet i skolan och förskolan.

Josefson (2005) anser att om personer kan mycket om genus och hur det påverkar oss får vi fler chanser att inte påverkas av det på ett negativt sätt. Josefson (2005) och Conell (2003) anser att när personer ska arbeta med genus ska de ha ett förhållningssätt där man ser positivt på likheter och olikheter hos individen för att kunna arbeta mot en förändring. Enligt Conell (2003) tar vi genus för givet i vardagen. Han hävdar att elever i skolan genomgår en kontinuerlig process med att markera genusgränserna, om inte med lekar så med skämt, klädstil, hur de pratar med mera.

Sou (2006) visar hur lärare kan arbeta genusmedvetet i en förskola. Ett exempel är att inför ett tema ha i åtanke att det blir en jämn uppdelning av vad som ses som kvinnligt och manligt i sånger, sagor, lekar och ramsor med mera. Sou berättar om en förskola som har arbetet genusmedvetet genom att uppmuntra barnen att leka könsöverskridande rollekar och köpt in yrkesrelaterade utklädningskläder. Det är viktigt att inte peka ut vad som anses vara kvinnligt respektive manligt så att det ökar flickors intresse för pojkars leksaker och vice versa. Detta för att få en mer jämställd förskola.

Olofsson (2007) anser att när lärare arbetar genusmedvetet handlar det om att de inte ska ta ifrån barnen deras könsstereotypiska leksaker utan istället ska de ge barnen fler möjligheter att välja mellan. Till exempel om en flicka har en Barbie ska lärare inte ta den ifrån henne utan även erbjuda henne att leka med en superhjälte.

Olofsson (2007) anser att vi som lärare måste kombinera våra pedagogiska kunskaper med genusmedvetenhet. Enligt henne så behöver personer gå från fakta till praktisk pedagogik. Vidare skriver hon att pojkarna värderas högre när deras behov tillgodoses före flickornas. Flickorna är de som alltid får vänta på sin tur. De ses aldrig som enskilda individer utan ses som en gemensam grupp medan lärarna tilltalar pojkarna vid deras namn. Leksakerna tilldelas olika beroende på deras egenskaper där författaren menar att om det är något som är farligt, spännande och roligt ges detta till pojkarna. De leksaker som brukar tilldelas flickorna beskrivs ofta som mjuka, snälla, vanliga och söta. Med allt detta anser hon att de signaler som sänds ut är att pojkarna alltid kommer i första hand samt att allt som är spännande, farligt och roligt tillhör dem. Flickorna får finna sig i att de alltid ska komma i andra hand och ska ha det som är sött, vanligt och snällt. I förskolan anser många lärare att de jobbar jämställt med barnen men i själva verket anser Olofsson att detta inte stämmer helt. Hon menar då att detta beror på okunskap, och att lärarna inte förstått problematiken. Vidare anser hon att det inte är förrän vi blir genusmedvetna som vi kommer att sluta att överföra traditionella könsnormer. Då vi har gjort detta kommer vi att inleda ett förändringsarbete.

Svaleryd (2002) diskuterar utsagor från vuxna i skolan som har berättat att de omedvetet har en föreställning av att pojkar har mer bråttom än flickor och om de inte får uppmärksamhet på en gång tror de att de kan ställa till med något. Vidare menar Svaleryd att lärare räknar med att pojkar ska vara mer aktiva och att de har ett större fysiskt behov än flickor. Detta leder till att pojkar i skolan och förskolan får guppa på stolen, fara omkring eller gå, medan flickor har ett krav på sig att sitta stilla. Dessa olika regler gör att pojkar omedvetet får vara i centrum nästan hela tiden, får hejda någon och får tränga sig före. När lärare tillmötesgår pojkarnas behov på en gång, visar lärarna pojkarna att det är de som har makten. När lärare inte tillmötesgår flickornas behov på samma sätt sänder detta ut en signal till de att de kommer i andra hand och att de inte är lika betydelsefulla som pojkarna.

Sou (2006) hävdar att ett genusmedvetet arbete kan betyda att flickor och pojkar i framtiden växer upp utan att stoppas i sin utveckling av vuxnas förväntningar på begränsande könsroller.

I läroplanen (Lpfö 98) står det att vuxnas sätt att bemöta flickor och pojkar, de krav och förväntningar som ställs på dem bidrar till att forma flickors och pojkars uppfattningar om vad som är kvinnligt respektive manligt. Läroplanen tar också upp

att förskolan ska motverka traditionella könsmönster och könsroller. Flickor och pojkar ska i förskolan ha samma möjligheter att pröva och utveckla förmågor och intressen utan begränsningar utifrån stereotypa könsroller. Att arbeta med dessa frågor, är enligt Olofsson, ett måste. Det är skolans skyldighet att erbjuda flickor och pojkar samma möjligheter att utvecklas. Enligt författaren görs skillnader på flickor och pojkar redan från födsel. Flickor tilltalas med mjuk röst och med ord som ”gumman, mamma ska trösta dig.” Till pojkar brukar människor säga ”vilken gaphals du är, det är bra att du säger ifrån.” Norlin (2007) och Olofsson (2007) har samma uppfattningar om könsskillnader. De menar att redan innan barn kan tänka gör vi skillnader i barnens sätt att vara, flickor ska ha rosa klänning och pojkar blåa snickarbyxor.

Helén och Granholm (2007) uttrycker att genusarbete är att hitta det osynliga och att göra det uppenbart, se mönster och genom att reflektera över det, få en större kännedom om ämnet i verksamheten. Författarna tar även upp att när lärare har ett genusperspektiv på verksamheten så ska de analysera sitt arbete och se vilka utvecklingsgångar som sker mellan personal och elev, eleverna själva och mellan flickor och pojkar. Efter det kan det göras upp en plan för att motverka typiska könsvärderingar i verksamheten.

Enligt Svaleryd (2002) visar forskningen att de dagliga aktiviteterna i skolan för det mesta försiggår i två olika världar; flickor och pojkar är sällan ihop och leker. Även när flickor och pojkar går i samma klass föredrar de att vara med personer av sitt eget kön. Pojkar bestämmer sig för att vara med pojkar och flickor bestämmer sig för att vara med flickor när de ska ha grupparbeten, när de ska tilldelas nya platser i klassrummet samt på raster. Det är även samma situation i förskolan.

Svaleryd (2002) menar att när lärare jobbar med genus och delar upp klassen i könssegregerade grupper finns det en risk att de bara lyfter upp skillnader mellan pojkar och flickor. Det är vanligt att flick- och pojkgupper endast startas för att lärare tror att de på det sättet gör något åt jämställdheten. Många lärare vet för det mesta inte varför eller vad de ska ha för mål med könssegregerade grupper. Om lärare ska jobba med könsuppdelade grupper måste de ha ett klart mål, en tydlig uppbyggnad, positiva krav och förtroendeskapande övningar. Vid sysselsättning av könsuppdelade grupper är det betydelsefullt att ta upp det positiva med att i några fall låta det ena könet vara för sig, och det positiva med att i andra fall vara alla ihop. Det är även betydelsefullt att prata om det kön som inte är med gruppen med respekt och nyfikenhet. Genom att arbeta med könsuppdelade grupper anser Svaleryd att det kan uppmuntra varje barns könsidentitet men även stimulera varje person till att utmana stereotypa göranden och mönster. Pojkar och flickor väljer vanligtvis enkönade miljöer. Detta är en anledning till att samundervisning i skolan är viktig eftersom mellanrummet emellan båda grupperna inte ska öka ännu mer.

2.3. Genus ur ett historiskt perspektiv

Ambjörnsson (2011) pratar om färgen rosa och kvinnliga och manliga färger. Före 1950 talet var rosa en manligt kodad färg eftersom de då tyckte att det var en variant på röd. Den röda färgen stod för styrka, blod och krigiskhet. Blått sågs som en kvinnligt kodad färg, mestadels i katolska miljöer eftersom den blåa färgen på medeltiden kopplades till jungfru Maria. År 1918 hävdade Jo Paoletti i samklang med detta att rosa var en färg för pojkar och män samt blått en färg för kvinnor och flickor. Det tyckte han eftersom rosa var en starkare och bestämd färg som ansågs passa för

pojkar, medan blå ansågs vara en skör och spröd färg och därför passade flickor. Efter andra världskriget fick färgerna däremot motsatta betydelser. Blått började kopplas ihop med soldaternas uniformer, med arme och krig och blev på så sätt en symbol för manlighet. Rosa fick därför bli en motpol till manligt och på grund av detta blev färgen rosa en symbol för kvinnlighet och det var först på 1950-talet.

Ambjörnsson hävdar att färgen rosa idag signalerar sött och gulligt. Rosa föremål anses ha låg status. Enligt barn som Ambjörnsson intervjuat så anses flickfärger vara mjuka och snälla medan pojkfärger anses vara tuffa och coola. Enligt författaren verkar även rosa för föräldrarna vara ett sätt att skilja mellan pojke och flicka på mindre barn. Hon hävdar även att färger är en av de starkaste och tydligaste genusmarkörerna.

Norling (2007) skriver att mycket har förändrats sedan 1700-talet då det var tillåtet för män att ha peruk och smink. Högklackat, siden, sammet och mycket rysch-pysch var inne. I dagens samhälle skulle alla skratta åt någon som skulle gå klädd så. Enligt författaren förändras allt och ibland utan att vi märker det. När det handlar om kläder skriver Norling att det som kännetecknar flickornas klädsel är att deras plagg ska vara sexiga; korta minikjolar, tajta linnen och ljusa färger med blommor, fjärilar, stjärnor och glittriga mönster. Pojkarnas plagg är helt annorlunda än flickornas. För pojkarna gäller det stora tuffa och coola tröjor och byxor, färgen ska helst vara mörk med dödsallar, blixtar, eldslågor och militärliknande mönster. Inom det här området är pojkarnas gräns mer tydlig. Flickor kan använda mycket av det som pojkarna använder så som tröjor, byxor och mörka färger samt att det finns tuffa kläder för flickor. Men att pojkar skulle ha rosa kläder på sig är något som enligt många är oacceptabelt. Vidare skriver Norling att även när det gäller utseende finns det skillnader, flickor blir medvetna om hur de ser ut tidigare än pojkarna. Flickorna bryr sig mer om hur de ser ut än pojkarna och här har media ett stort ansvar.

2.4. Genus och individen

Enligt Norling (2007) så är gränserna för pojkars och flickors beteende väldigt tydliga. Författaren skriver att det finns två världar: en pojkvärld och en flickvärld, där vissa saker är typiska för flickor och andra för endast pojkar. Det finns människor som tycker att det är konstigt medan andra tar det för givet. Att överträda dessa gränser kan vara skrämmande och för somliga som vågar överträda denna gräns kan det medföra utfrysning och till och med att bli retad. Men hur långt kan en flicka eller pojke gå utan att överskrida gränser för att slippa bli kallad böig, nördig och knäpp? Norling skriver att små barn redan har lärt sig att det finns skillnader för vad som anses typiskt för pojkar och flickor. Vidare skriver författarna att om en pojke alltid får höra att en pojke ska vara tuff, stark, modig och att han inte får gråta eller grina för minsta lilla så kommer han att sluta gråta till slut.

3. Metod

3.1 Forskningsstrategi

Vi har gjort en kvalitativ studie som innefattar observationer och en intervju. Stukát (2011) beskriver kvalitativ forskning och visar att syftet med det är att hitta och förklara vilka fenomen som existerar på det studerade området. Enligt Stukát går den kvalitativa metoden ut på att tolka resultatet. Fokus ligger inte i att generalisera och förklara, utan ska ligga på att visualisera något. Författaren förklarar att nackdelen med denna metod kan vara att resultatet kan variera beroende på vem som har gjort undersökningen eftersom forskarens förförståelse, tankar, känslor och erfarenhet påverkar hur de tolkar undersökningen.

3.2 Datainsamlingsmetod

Vi använde oss utav kvalitativa metoder, vi gjorde en intervju och två videoobservationer under två dagar. Vi valde att göra en videoobservation för att då fånga vi upp mer. Genom att göra detta kan vi gå tillbaka och reflektera kring händelser som sker i klassrummet mellan lärare och elev och mellan elev och elev. Observationer och intervjuer är ett utmärkt sätt att få fram mönster och beteenden i det man vill undersöka i studien.

Enligt Denscombe (2009) kan två undersökningsmetoder kombineras när personer ska göra en studie. I vårt fall har vi använt oss av en intervju och videoobservationer.

I intervjun valde vi att intervjua en lärare för att ta reda på hennes perspektiv på genus. Under intervjun använde vi oss utav en diktafon för att spela in hennes svar. Dessa kvalitativa metoder är bra för att efter genomförandet har vi kunnat jämföra respondentens intervjusvar med observationens resultat. Nackdelen med observationer kan vara att de tar långt tid att göra och gå igenom efteråt. En annan nackdel kan vara att det man vill undersöka inte förekommer just vid observationstillfällena.

3.3 Urval

I intervjun som gjordes deltog en fyrtio år gammal lärare som arbetar i en årskurs tre i grundskolan. Anledningen till att vi valde denna lärare var för att hon var lärare på en av våra praktikplatser. Då hade vi möjlighet att ha tillgång till klassrummet och se hennes arbetssätt. Vi förberedde oss inför intervjun genom att gå igenom frågorna vi skulle ställa till läraren och genom att låna en diktafon på Mälardalens högskola. Under intervjun satt vi i klassrummet där läraren undervisade. Det var bara läraren och vi som intervjuade läraren som var där. Det var en lugn och tyst miljö vilket är viktigt för respondenten så att personen kan känna sig trygg under intervjun. Något som kan ha påverkat respondentens svar var att vi använde oss utav en diktafon vilket kan ha gjort läraren nervös men å andra sidan är det bra att använda sig utav en diktafon för att få med allt som respondenten säger.

I videoobservationerna filmades 21 elever och en lärare. Det var elva flickor och tio pojkar som var nio till tio år gamla. Vi valde att videoobservera denna klass för att det underlättade att ha samma klass som läraren undervisade i. Vi förberedde oss till videoobservationerna genom att låna en filmkamera och testa hur den fungerade. Vi tänkte även igenom och skrev ned vad vi ville fokusera på i materialet vi skulle få fram. Vi hade även skickat ut ett missivbrev för att få föräldrarnas tillåtelse om att

videofilma eleverna eftersom de inte var myndiga. Innan videoobservationen skulle börja placerade vi upp filmkameran så att vi kunde se halva klassrummet ena dagen och andra halvan den andra dagen eftersom det inte gick att fånga upp hela klassrummet vid ett tillfälle. Innan videoobservationen skulle börja berättade vi för eleverna att vi skulle filma i klassrummet under två dagar för att titta hur de ser ut i klassrummet och vad de gjorde under lektionerna och att materialet vi skulle få fram endast skulle användas och tittas på av oss som genomfört studien. Eleverna kan ha påverkats av att videokameran var synlig för de. De hade nog inte tänkt på den lika mycket om vi hade haft den dold eller om vi hade filmat några testgångar innan den riktiga observationen. Då hade de hade blivit vana vid att se filmkameran.

3.4 Databearbetning och analysmetod

Observationen genomförde vi genom att filma med filmkamera. Efter att vi filmat i klassrummet vid två tillfällen tittade vi på filminspelningen. Vi tittade efter mönster och teman som uppkom flera gånger i inspelningen. Vi tittade på hur läraren talade till flickor respektive pojkar, vad eleverna hade för kläder på sig och jämförde flickor och pojkars klädstil, färger och mönster på kläder. Vi tittade även på hur flickor och pojkar talade till varandra, hur de satt i klassrummet och i grupper, om de satt pojkar och flickor ihop eller om de satt flickor med flickor och pojkar med pojkar.

Efter analysen av filminspelningen ställde vi upp frågorna till intervjun som vi kopplade till observationen. Efter intervjun transkriberade vi samtalet som vi spelat in på diktafon. När vi hade transkriberat intervjun försökte vi förena det läraren sa på intervjun med det vi såg på videoinspelningen. Sedan skrev vi ihop det vi sett i observationen och intervjun till en enda gemensam text.

3.5 Reliabilitet och validitet

Reliabiliteten i arbetet var från början svårbedömd på utav att vi under intervjun glömde vi att ställa följdfrågor. Istället för att ställa följdfrågor fälde vi ett antal gånger egna kommentarer på det respondenten sagt, vilket påverkade resultatet negativt. Eftersom vi ansåg att detta påverkade vårt resultat valde vi att gå tillbaka och ställa följdfrågor till samma lärare och i och med detta blev reliabiliteten trovärdig. Validiteten i detta arbete kan ha påverkats av vår förförståelse av begreppet genus och vilka frågor vi ställde. Enligt Stukát (2005) kan resultatvaliditeten minska om den som gör intervjun stället fel frågor.

3.6 Etiska ställningstaganden

Vi utgick från de forskningsetiska principerna som innebär att observationen och intervjun är konfidentiellt. Detta innebär att vi endast kommer att använda resultatet från dessa studier till vårt examensarbete och inte föra det vidare. Eftersom observationen gäller minderåriga barn skickade vi ut ett missivbrev till barnens föräldrar med information om observationen där vi också begärde en underskrift om barnen inte fick delta i studien.

Vi informerade också respondenten om vilka frågor vi skulle ta upp och syftet med intervjun en vecka innan genomförandet. Vi berättade också att denna intervju var frivillig. Vi meddelade också att det är tystnadsplikt om respondentens identitet och uppgifter som är känsliga för henne.

4. Resultat

4.1 Resultatpresentation

4.2. Intervju

I intervjun fick vi reda på att läraren gjorde grupperingar efter kön, flick- och pojkgrupper. Läraren ser inte negativt på könsgrupperingarna utan hon använder sig ibland av dem när eleverna ska prata om känslor, eftersom hon anser att det kan vara lite känsligt för pojkar att prata öppet om det. Detta brukar hon göra under dramalektioner. Hon menar att när lärare ska prata om känslor med pojkar måste de gå runt det genom att börja prata om ett fall för att sedan komma in på ämnet. Hon anser att flickor har lättare att prata om känslor och vara öppna i en flickgrupp. Därför anser hon att det är viktigt att från början inte blanda flickor och pojkar i gruppen.

Hon vill ha kunskapen i centrum istället för att tänka på om en pojke och flicka ska sitta bredvid varandra. Detta anser hon för att hon tycker att det är hennes uppgift att fokusera på att ge eleverna en bra utbildning istället för att lägga tid på grupperingarna i klassrummet.

Vi citerar läraren:

Vi har diskuterat alla människors lika värde. Det spelar ju ingen roll här i Sverige, om du är en flicka eller en pojke, du har lika rättigheter till utbildning, lek osv. Men så ser det inte ut i hela världen.

Vi citerar läraren:

Det är ju snyggt att tjejerna har klänningar och kjolar och killar har lite coola byxor sådär eller skjorta sådär. Det skulle vara konstigt att det sitter tjejer med sådana byxor eller skjortor, ibland i vissa tillfällen, det beror på hur det ser ut, men det ska vara lite skillnad.

Läraren anser att genus påverkar elevernas klädstil utifrån färger och vad som är typiskt för flickor och pojkar. Vad gäller mönster tycker hon att det är känsligt för pojkar att bland annat ha ett hjärta på sin tröja. Hon tror att de är så för att pojkar vill

framstå som tuffa och ett hjärta står för känslighet. I intervjun har läraren sagt att hon inte gör något för att motverka detta men hon har diskuterat med eleverna om att det är snyggt för pojkar att bära ljusa färger. Läraren anser att det finns vissa normer i samhället som inte går att bryta och inte behöver ändras bland annat att pojkar inte kan bära klänningar i skolan. Detta tycker inte hon är viktigt att engagera sig i utan hon anser att det är utbildningen som är i centrum.

4.3. Videoobservation

I observationen kunde vi se att pojkar och flickor hade bestämda platser. De satt blandat, pojkar och flickor i små grupper med fem vid varje bord. Vid grupparbete såg vi att de föredrog att gruppera sig efter samma kön som de själva.

Vi kunde även se att pojkar oftare hade mörkare färger på sina kläder medan flickor hade ljusare färger.

Vi citerar ett tillfälle där en flicka och en pojke diskuterar flickans tröja i klassrummet:

Pojke: Varför har du ett hjärta på din tröja?

Flicka: För att jag tycker om USA. Hjärtat betyder att jag tycker om USA och då får man ha ett hjärta på tröjan.

Här såg vi att pojken reagerade på att flickan hade ett hjärta på tröjan medan flickan tyckte det var okej att ha ett hjärta på tröjan. Pojken kanske tycker att hjärtat visar att han är känslig.

Utifrån observationen kunde vi se att pojkar och flickor har sitt sätt att tala med varandra, språket skiljer sig från varandra. Pojkarna använder sig mer av ord som cool, häftigt, fascinerande och grym och så vidare. Medan flickorna använder sig av fint, gulligt och snäll med mera.

Vi citerar två tillfällen där flickorna använder ordet shoppa medan pojkarna använder ordet köpa:

Flicka 1: Å vad roligt det ska bli på lördag. Vi ska åka och shoppa.

Flicka 2: Vi ska åka och shoppa cd-skivor och kläder.

Flicka 3: Jag vill shoppa en one piece.

Flicka 1: Jag vill ha Danny Saucedos nya skiva.

Flicka 2 och 3: Å det vill jag med.

Pojke 1: Å jag vill köpa nya tv-spelet ...

Pojke 2: Å jag med. Fast jag vill ha det här andra...

Pojke 3: Fast jag vill köpa nya fotbollsskor. Träningen börjar nästa vecka.

Pojke 1: Ja , jag måste också det.

I samtalen mellan pojkar såg vi att de pratade om fotbollsträning och om tv-spel som de ville köpa. I samtalen mellan flickor såg vi att de däremot pratade om att de ville gå ut och shoppa. Då pratade de om kläder och musik. Här såg vi tydligt att pojkars och flickors talspråk skiljer sig åt genom att flickorna i exemplet använder sig utav begreppet *shoppa* medan pojkarna använder begreppet *köpa*.

Under observationen uppstod en konflikt mellan en pojke och en flicka. Klassen skulle börja arbeta med en fågelbok två och två. Vid indelningen grupperade läraren eleverna två och två efter samma kön. En pojke och en flicka blev kvar. Då föreslog läraren att de skulle arbeta ihop, men pojken ville inte. Han ville vänta på en pojke som var iväg på språkstöd, men eftersom det skulle dröja en stund så uppmuntrade läraren till att de skulle arbeta ihop. Tiden gick men han vägrade. Till slut kom pojken tillbaka och de fick arbeta ihop. Flickan blev istället placerad i en annan grupp med två flickor.

Vid ett annat tillfälle kunde vi se att två flickor och fyra pojkar inte arbetade så flitigt under en lektion. De hade eget arbete och fick sitta var de ville. De två flickorna gick runt i klassrummet, fram och tillbaka, och viskade något till varandra och fnissade vid flera tillfällen. De fyra pojkarna satt tillsammans vid ett bord och de andra två vid ett bord mitt emot. Pojkarna pratade och knuffade lite på varandra från och till. De kom även lite senare att kasta ett sudd fram och tillbaka på varandra. Här kan vi se skillnad mellan flickors och pojkars beteende. Pojkarna är mer högljudda än tjejerna medan flickorna är mer tystlåtna, de viskar till varandra.

Vid flera tillfällen har vi sett att flickorna räcker upp handen när läraren frågar klassen något medan pojkarna säger eller ropar svaret rakt ut utan att räkka upp handen. Vi såg att pojkarna är mer högljudda än flickorna i klassrummet. Vid ett grupparbete så var pojkarna högljudda och pratade med varandra istället för att koncentrera sig på lektionens uppgift. Flickorna var tystare och arbetade med det de skulle göra.

4.4. Sammanfattning av intervju och videoobservation

Som vi förstår läraren så anser hon att det inte ska spela någon roll om lärare diskuterar genus med eleverna eftersom vi i Sverige ändå har lika rättigheter och lika värde mellan pojkar och flickor.

Genom att låta eleverna variera arbetssätt i grupper med en pojke och en flicka i varje grupp anser hon att kunskapen hamnar i centrum. Enligt henne är det här det viktigaste att fokusera på.

Som vi kan förstå läraren så har hon genusifierande åsikter om hur en person ska klä sig beroende på vad personen har för kön. Hon skulle tycka att det var konstigt att se en pojke i en klänning. Bland eleverna har vi även sett genusifierade mönster och hur genus uttrycks i klassen. Pojkar och flickor föredrar att vara i homosociala grupper, väljer kläder efter det som ses som kvinnligt och manligt, rosa eller blått, även språket och deras intressen skiljer sig åt.

5. Resultatanalys och Diskussion

5.1 Metoddiskussion

Något som påverkade studiens resultat var tiden vi hade att disponera till observationen och intervjun. Både intervjun och observationerna hade bestämda tider att genomföras som vi fått oss tilldelade av läraren. Eftersom det var läraren som bestämde dagar och tider till intervjun och observationerna känner vi att detta gjorde studien väldigt begränsad. Om vi själva hade fått planera in dagar för genomförande av dessa tror vi att resultatet hade blivit annorlunda. Då hade vi fått möjlighet att observera andra lektioner vilka vi tror hade gett mer material att analysera. Under observationerna förekom mycket enskilt arbete och även grupparbete. Under dessa tillfällen satt många elever utanför klassrummet vilket gjorde det svårt att hitta mönster när det inte var så många elever i klassrummet. Om vi hade haft möjlighet att göra om detta hade vi valt lektioner då det var helklassundervisning.

5.2 Resultatanalys

I intervjun har vi tolkat det som att läraren har förutfattade meningar om vad som är kvinnligt respektive manligt. Hon tycker att det skulle se konstigt ut om en pojke skulle ha en klänning på sig och även tvärtom. Anledningen till detta kan bero på att vi är vana att se en flicka bära rosa och ljusa kläder och pojkar i byxor och mörka kläder. Bryter en pojke eller flicka mot ett mönster kan de bli förvirrad och känna sig osäkra.

Problematiken i detta är att lärarens åsikter går emot Lpfö98 riktlinjer. Riktlinjerna lyfter upp att förskolan och skolan ska vara föredöme och erbjuda pojkar och flickor att utveckla sina färdigheter utan att påverkas av traditionella könsbilder.

I observationen hörde vi en konversation mellan en pojke och en flicka. Pojken frågar flickan varför hon har ett hjärta på sin tröja och han får till svar att det är okej att ha ett hjärta på sin tröja om man tycker om något. Vi har tolkat det som att pojken inte ville bära ett hjärta på sin tröja eftersom han inte vill ses som känslig. I det här fallet kanske pojken tycker om hjärtat på tröjan och skulle vilja ha en likadan tröja men då det inte är lika accepterat att en pojke bär kläder med mönster som uttrycker känslor vågar han inte ha det. Orsaken till detta kan vara att han kan bli retad. Detta överensstämmer med det Conell (2003) skriver. Han menar att när en person vill visa sin personlighet kan de göra det genom sin klädsel till exempel med en skinnjacka eller kängor. Med dessa kläder kan personen uppfattas som tuff och med ett gott självförtroende.

I observationen kunde vi också se att klädseln för flickor och pojkar skilde sig åt. Flickornas klädsel var mer färgrik med olika mjuka mönster som till exempel fjärilar

och hjärtan medan pojkarnas kläder var mer mörkare och om de hade något mönster så var det dödsallar och andra starkare figurer. Detta är något som överensstämmer med litteraturen då litteraturen tar upp att mörka färger kopplas ihop med styrka och modighet. Motsatserna till styrka och modighet är svaghet och skörhet som brukar kopplas ihop med den rosa färgen. Nuförtiden förstärker media hela tiden dessa mönster. Media sänder ut olika signaler som människor tolkar som rätt eller fel, vad som är populärt och inte populärt för stunden med mera.

I intervjun säger läraren att pojkar har svårt att visa och prata om sina känslor. Som vi förstår saken har det här med status att göra då det i samhället inte är acceptabelt att pojkar är svaga och visar känslor. Det kan vara pinsamt för dem att låta andra se och höra hur de egentligen känner. Detta kanske har något med det Norling (2007) lyfter fram då han skriver att om pojkar får höra att de är starka och modiga och att de inte får gråta kommer de till slut att inte vilja visa sina känslor.

Ett resultat som visats i observationen är att pojkar och flickor har olika sätt att tala och bete sig. I ett exempel ur observationen såg vi att flickorna använder ordet shoppa medan pojkarna använde begreppet köpa trots att de syftar på samma företeelse. Detta överensstämmer med Andreasson (2007) som menar att människor följer könsnormer när de anpassar kläder, språk, beteende med mera. Redan innan personer möter någon skapar de sig förutfattade meningar om hur de ska tilltala personen beroende på kön. Situationen vi beskrev med pojkarna och flickorna är något som förekommer ofta i verksamheten. I situationen kan pojkarnas och flickornas begrepp vara svåra att upptäcka. Detta är enligt Conell (2003) en process där eleverna markerar var genusgränserna går. Detta kan de göra genom att skämta, klä sig på ett specifikt sätt och pratar med varandra på ett specifikt sätt. Helén och Granholm (2007) anser att när lärare ska arbeta genusmedvetet ska de försöka fånga det osynliga och problematisera detta genom att reflektera och analysera för att hitta en lösning. Inte förrän detta är gjort kan lärare enligt de gå över till nästa steg som är att göra en planering för att arbeta genusmedvetet med eleverna och även motverka traditionella könsvärderingar i verksamheten.

När läraren har haft grupparbeten, enskilt arbete och helklassundervisning har hon uppfyllt det som står i läroplanen, men hon har inte arbetat med detta utifrån ett genusperspektiv. Läroplanen säger att eleverna ska få prova på olika arbetssätt och arbetsformer för att utvecklas. Något positivt vi kunde se i intervjun med läraren var att när hon hade drama med eleverna så gjorde hon medvetet könsgrupperingar utifrån flickor och pojkar. Anledningen till detta var att pojkarna hade svårare att bland annat prata om känslor och att vid sådana situationer kan det vara bra att dela upp pojkar och flickor. Det här överensstämmer med det Svaleryd (2002) hävdar att vid könsuppdelade grupper är det viktigt att ha en klar bild av vad man vill uppnå.

Läraren använder sig sällan av de konkreta situationer som uppkommer i klassrummet för att få eleverna att börja reflektera själva och tillsammans kring de saker de gör och säger som kan relateras till könstereotypiska mönster. I observationen uppkom flera situationer som läraren kunde ha utnyttjat för att inleda ett samtal med eleverna om genus. Ett exempel som borde ha påkallat lärarens uppmärksamhet var när en pojke vägrade att arbeta tillsammans med en flicka. Anledningen till att pojken inte ville arbeta med flickan kan vi förstå som att pojken tyckte att det var pinsamt. Om pojken skulle arbeta med flickan skulle han bli ihopkopplad med flickorna. Denna situation går att förstå som en fråga om status då

pojken inte vill tappa sin status genom att arbeta med henne. Hela situationen var så transparent att vi såg att pojken blev besvärad av tanken på att samarbeta med en flicka. Pojken vägrade och sa att han skulle vänta tills en klasskamrat skulle komma tillbaka från sin specialundervisning. Flickan fick fråga två andra flickor om hon fick vara med dem istället.

Denna situation är enligt Olofsson något som brukar förekomma ofta i skolan då flickorna ofta får finna sig i att de kommer i andra hand. Svaleryd (2002) anser att pojkar vid den dagliga verksamheten i skolan föredrar att vara med pojkar och flickor föredrar att vara med flickor. Svaleryd menar att lärare omedvetet ger makten till pojkar. En tolkning vi kan dra utifrån exemplet ovan är att i det här fallet har pojken makten. Han får själv bestämma utan att någon säger ifrån. Detta överensstämmer med Hirdmans (1997) tanke att genus är grunden för andra sociala ordningar och att det kvinnliga könet ofta hamnar i underläge. Detta är något som förekommer överallt i samhället, både i hemmet och i arbetslivet. Denna underordning som Hirdman resonerar kring skriver också Radovic (2008) om. Han menar att pojkar och män förekommer mer än flickor och kvinnor i böcker vilket också visar att även här har män överordnade kvinnor. På grund av detta anser Radovic att läraren omedvetet ska välja ut böckerna så att det inte bara har könsstereotypiska bilder och texter. Det är bra att välja ut olika typer av böcker eftersom olika texter kan förmedla olika saker. En annan tolkning vi kan göra utifrån exemplet är att då läraren inte agerar och hjälper eleven att lösa problemet blir det automatisk så att pojken får en bild av vad som är acceptabelt.

I intervjun sa läraren att hon tror sig jobba genusmedvetet i klassrummet och hennes argument för detta är att hon vid bordplaceringen inte tänkte på om det är flickor eller pojkar som sitter bredvid varandra utan hon tänker mer på vilka kunskaper de har och vad de kan lära sig av varandra. Utifrån observationen kunde vi se att läraren brukar använda sig av flickorna för att skapa ett lugnare arbetsklimat i klassrummet.

Att skaffa sig kunskap om genus är viktigt då det ger möjlighet att lära känna sig själv och sina egna värderingar samt sina egna tankar om genus. Har människor inte kännedom om dessa kan det vara svårt för vem som helst att urskilja vad ett genusarbete är och vad det ska innefatta. Olofsson (2007) menar att det är vanligt att lärare tror att de arbetar genusmedvetet fast de i verkligheten inte gör det och så är det även i det här fallet. Hon menar då att detta beror på okunskap, och att lärarna inte förstått problematiken.

Enligt Svaleryd (2002) handlar ett genusmedvetet arbetssätt om att lärarna i verksamheten först och främst upptäcker sina egna föreställningar och värderingar om genus och blir medveten om dessa. Efter detta kan de sätta upp en gemensam ram de ska följa och arbeta utifrån. Att ha en gemensam ram kan göra att lärarna har lättare att diskutera och problematisera detta med eleverna. Att arbeta genusmedvetet kan medföra att elever får en bättre självinsikt, starkare självförtroende samt bättre sociala förmågor utan att hämmas av könsroller. Josefsson (2005) lyfter i samma anda fram att om läraren inte blir medveten om de värderingar som finns i samhället och som påverkar vårt sätt att leva finns en risk att elevernas identitetsutveckling begränsas på grund av de könsstereotypiska värderingarna. Olofsson (2007) anser att det inte är förrän vi blir genusmedvetna som vi kommer att sluta att överföra traditionella könsroller. Då vi har gjort detta kommer vi att inleda ett förändringsarbete.

Vid ett tillfälle i observationen delade inte läraren upp flickor och pojkar jämt mellan varandra och i samband med detta uppstod ett rörigare klimat i klassrummet. Pojkarna satt inte stilla på sin plats och ropade svaren rakt ut då läraren ställde en fråga medan flickorna var lugnare, lydiga och följde reglerna bättre än pojkar. Flickorna lyfte upp handen och satt ordentligt på sin plats. Enligt Olofsson förväntas flickorna alltid vara söta och snälla. Det vi sett i observationen stämmer överens med det Svaleryd (2002) säger. Enligt Svaleryd ger lärare pojkar mer utrymme i klassrummet. När lärare gör detta så hamnar pojkarna omedvetet i centrum.

Alla dessa exempel pekar på att läraren inte arbetar medvetet med genus i klassen. Dessa exempel ger oss en bra bild av hur genus förekommer i verksamheten bland elever och mellan elever och lärare i klassrummet. Lpfö98 och Lgr11 hävdar att sättet flickor och pojkar bemöts och bedöms i förskolan och skolan samt de krav och förväntningar som ställs på dem är det som gör att de formar egna uppfattningar om kvinnligt och manligt. I målen i Lgr11 står det att skolan även ska verka för att flickor och pojkar får lika mycket inflytande i verksamheten.

5.2.1 Resultatdiskussion

Vårt resultat har visat att läraren överlag arbetar enligt traditionella genusmönster. Att bli medveten om sina egna värderingar och föreställningar om genus tycker vi är väldigt viktigt eftersom våra värderingar kan påverka undervisningen som leder till att elevernas utveckling kan hämmas. Vidare anser vi att det inte räcker att bara erbjuda olika arbetsätt utan man måste gå djupare in i ämnet och skapa diskussioner där eleverna problematiserar och reflekterar om det olika traditionella könsmonster som finns bland oss.

Ett genusstereotyp klassrumsklimat kan medföra att känslorna hos individen samt personliga intressen kan begränsas när det gäller att visa sina känslor, välja kläder, välja fritidsaktiviteter och arbete med mera. Om en flicka vill spela fotboll kan hon hämmas av de fördomar som finns om att fotboll är en pojkaktivitet. Det är just i de här situationerna som lärare ska arbeta för och motverka det som hindrar att en elev utvecklas som enskild individ. Vi anser att om lärare arbetar med genus hjälper det till att stärka elevernas självförtroende, självkänsla och även deras sociala förmåga förbättras. Resultatet från observationen och intervjun visade att läraren och eleverna inte är genusmedvetna. Vi blev förvånade över resultatet vi fick då det förekommer tydliga markeringar från styrdokumentet att barn inte ska hämmas av traditionella könsmonster och att genus ska genomsyra all verksamhet i skolan. Vi anser att skolläroplanen borde ta mer ansvar för detta. Vi citerar Lgr11 :

Skolan ska aktivt och medvetet främja kvinnors och mäns lika rätt och möjligheter. Skolan har ett ansvar för att motverka traditionella könsmonster. Den ska därför ge utrymme för eleverna att pröva och utveckla sin förmåga och sina intressen oberoende av könstillhörighet. (sid.8)

Resultatet utifrån observationen visar att klassen vi genomförde vår studie i behöver arbeta med genus. Vid flera exempel kunde vi se att pojkar och flickor inte ville samarbeta och de valde i stort sett alltid att arbeta med en person av samma kön som de själva. Detta kan bero på att flickors och pojkars intressen, språk och beteende skiljer sig åt och inte minst för att läraren låter det passera utan att agera. Vi får bekräftat av litteraturen att anledningen till att elever gör skillnader i språk och beteende beror på att det är viktigt för dem att sätta gränser mellan de båda könen.

Pojkars och flickors skilda intressen blir som en barriär mot det motsatta könet. Dessa skilda intressen kan göra det svårt för dem att komma in i varandras grupper eftersom dessa intressen skapar en gemenskap och samhörighet mellan dem som ingår i denna grupp. Hirdmans (1997) teori om isärhållandets logik stödjer vårt resonemang. Eftersom vi såg i observationen att eleverna hela tiden gjorde det tydligt för varandra var genusgränserna går anser vi att läraren gärna bör ta ansvar för att börja arbeta med genusgränserna. Genom att göra detta uppfattar vi att eleverna kan börja närma sig varandra.

När lärare ska arbeta genusmedvetet måste de, enligt Radovic (2008), välja ut rätt arbetsmaterial. Han menar att det är viktigt att variera material så att de inte bara har könsstereotypiska mönster. Om det går att hitta arbetsmaterial som visar motsatsen till det som är vanligt i vårt samhälle som till exempel handlar om en kvinna som arbetar som en elektriker eller en man som arbetar som förskollärare, kan det ge eleverna en annan infallsvinkel på hur våra värderingar ser ut i samhället. Detta kan medföra att eleverna börjar bli medvetna om att det inte behöver vara fel att göra något som anses annorlunda och anses tillhöra det motsatta könet.

I observationen förekom en situation som berörde oss väldigt mycket och som vi anser att läraren borde ha agerat i. Situationen handlade om en pojke som vägrade att arbeta med en flicka. Här såg vi tydligt att läraren inte är genusmedveten. Läraren lät hela situationen passera utan att göra något. Flickan står tyst och finner sig i att pojken inte vill vara med henne. Det hela leder till att pojken får som han vill och får en större makt gentemot flickan som får gå iväg till ett annat par. Denna problematik är något som brukar förekomma då lärare är omedvetna om sina värderingar. Det som sker i detta exempel kan vi även se överallt i vårt samhälle där kvinnor hamnar i underordning. Kvinnor är underbetalda, har de mest krävande arbeten medan männen tjänar det närapå det dubbla och har de bästa arbetsvillkoren.

5.3 Slutsatser

Vårt syfte med denna studie har varit att undersöka hur genus uttrycks i verksamheten men även hos eleverna och läraren. Sammanfattningsvis pekar vårt resultat på att läraren inte arbetar med genus utifrån det som sägs i styrdokumentet. Vi har inte heller sett att eleverna är medvetna om begreppet genus och hur det påverkar eleverna. Vi ser ett tydligt resultat i vår studie som visar att ett medvetet genusarbete inte alls genomsyrar klassrummet.

5.4 Nya forskningsfrågor

Eftersom genus är ett väldigt omfattande begrepp som har väldigt många perspektiv har vi bara kunnat fokusera på ett av dem. Ytterligare något som vi skulle vilja undersöka i en annan studie är jämställdhet som vi tycker hör ihop med genus. Även undersöka hur mycket stöd lärare har av ledningen vid just den här frågan. Frågan anser vi är viktig eftersom ekonomi och ledning styr lärarens arbete och tilldelning av resurser för att bland annat gå på nya utbildningar och ha råd med ämnesmaterial. Vidare skulle vi vilja undersöka hur genus uttrycks i olika kulturer, bland annat genom att intervjua föräldrar och barn från olika nationaliteter. Detta är något som är aktuellt idag eftersom skolor och förskolor blir alltmer mångkulturella och det kan vara problematiskt att veta hur lärare ska bemöta barnen samt föräldrarna.

5.5 Pedagogisk relevans

En slutsats vi kan dra utifrån vår undersökning är att lärare ska börja arbeta med genus redan i förskolan så att det blir ett naturligt ämne för både lärare och barn. Vi anser att det inte ska kännas konstigt för pojkar och flickor att leka eller att arbeta ihop. Att se individers olikheter som tillgångar och inte som något negativt är något som borde vara centralt i verksamheten. Detta arbete är något som vi anser att lärare måste följa upp och arbeta med genom hela skoltiden. Genom undersökningen har vi blivit upplysta om hur genus påverkar och gestaltas i samhället och även i förskolan och skolan. När vi kommer ut i verksamheten för att börja arbeta kommer vi att försöka se verksamheten genom våra genuglasögon. Med dem på kommer vi att arbeta utifrån ett genusperspektiv som ska genomsyra den dagliga verksamheten.

Detta arbete har medfört att vi har blivit mer medvetna om hur viktigt det är att prata, reflektera och diskutera om genus med elever, lärare och all personal som finns i verksamheten. Vi anser även att det är viktigt att lärarna i skolor och förskolor ska utbildas om genus för att bli medvetna om dem mönster som vi möter dagligen runt omkring oss utan att veta om dem. Om lärare inte är genusmedveten är det svårt för de att se de mönster och föreställningar som förekommer i verksamheten och då är det även svårt att inleda ett genusarbete.

Vårt arbete kan hjälpa andra att börja fundera på hur deras egna värderingar och föreställningar om genus ser ut. Detta kan vara en start till att väcka nyfikenhet om ämnet och dess påverkan på den enskilda individen och hur man kan motverka detta.

Referenser

- Ambjörnsson, F. (2011). *Rosa: den farliga färgen*. Stockholm: Ordfront.
- Andreasson, J. (2007). *Idrottens Kön – Genus, Kropp och Sexualitet i Lagidrottens Vardag*. Lund: Department of Sociology.
- Connell, R.E. (2003) *Om genus*. Göteborg: Daidalos.
- Forskningsetiska principer i humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*.
<http://www.vetenskapsradet.se/humsam/index.asp>
- Helen, E., Granholm, T, M. (2007). *På genusäventyr. Metodbok för drama och genus i förskolan*. Stockholm: Natur och kultur.
- Josefson, H. (2005). *Genus-hur påverkar det dig?*. Stockholm: Natur och Kultur.
- Hirdman, Y. (1997). *Genussystemet: reflexioner kring kvinnors sociala underordning*. Ingår i Furuland, Lars och Svedjedal, Johan, red., *Litteratursociologi: Texter om litteratur och samhälle*. Lund: Studentlitteratur
- Lif, J. (red.) (2008). *Allt du behöver veta innan du arbetar med jämställdhet i skolan*. Pozkal, Poland: Studentlitteratur.
- Läroplanen för förskolan. Lpfö98. (2010). Stockholm: Utbildningsdepartementet.
- Läroplanen för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet. Lgr11. (2011). Stockholm: Utbildningsdepartementet.
- Mark, E. (2007). *Jämställdhetsarbetets teori och praktik, Kön och Genus*. Pozkal, Poland: Studentlitteratur.
- Norling, A. (2007). *Tänk (tvärt) om!* Finland: Raben & Sjögren.
- Olofsson, B. (2007). *Modiga prinsessor och ömsinta killar*. Malmö: Raben & Sjögren.
- Skolverket (2006) *Jämställd förskola. Om betydelsen av jämställdhet och genus i förskolans pedagogiska arbete*. Stockholm: Statens offentliga utredningar.
- Svaleryd, K. (2003) *Genuspedagogik*. Stockholm: Liber.
- Nationalencyklopedin, 2012-04-24, 8:57.
<http://www.ne.se/lang/genus/181336>

Bilaga 1 Missivbrev

Hejsan föräldrar i årskurs 3!

Vi är två lärarstudenter från Mälardalens högskola, med inriktning mot tidigare åldrar. Vi läser sista terminen och skriver vårt examensarbete inom pedagogik. Inom detta ingår det att göra en studie och vi har valt att göra observationer.

Denna studie fokuserar på lärare, hur de kan arbeta genusmedvetet i verksamheten.

Vi anser att studien är viktig eftersom ett av skolans uppdrag är att arbeta genusmedvetet. Studien är även viktig för vår framtida yrkesroll som lärare.

Våra önskemål är att vi får observera era barn med en filmkamera under en eller två dagar. Anledningen till att vi vill filma eleverna är för att vi vill se hur genusmedvetenhet förekommer i klassrummet. Vi har lättare att fånga upp och se beteenden som förekommer om vi filmar med filmkamera än om vi bara skulle anteckna med penna och papper. Med filmkamera har vi möjlighet att gå tillbaka och titta på observationen flera gånger.

Observationerna kommer att ske en eller två dagar i mars. Vi kommer att utgå ifrån de forskningsetiska principerna som innebär att observationen och intervjun är konfidentiellt. Vilket innebär att vi endast kommer att använda resultatet från dessa studier till vårt examensarbete och inte föra det vidare. Självklart är det frivilligt för era barn att delta och därför kommer vi att informera i förväg vilka dagar och tider vi kommer att genomföra observationerna. Om ni inte vill att ert barn ska delta eller ert barn inte själv vill delta så kommer vi inte att filma ert barn, vi kommer att rikta filmkameran till dem som godkänt att vara med på observationerna.

Efter observationerna kommer vi att göra en sammanställning av materialet vi fått fram. Materialet kommer endast att användas till vår studie och inte föras vidare.

Jag tillåter inte att mitt barn deltar i observationerna:

Barnets namn

Om ni tillåter att ert barn ska delta i observationerna så behöver ni inte skicka tillbaka detta brev.

Om ni har frågor vänligen kontakta oss på mail: sln09006student.mdh.se

Med vänliga hälsningar
Sandra Lundin och Ulma Cruz

Bilaga 2 Intervjufrågor

1. Arbetar du genusmedvetet? Om ja: Hur gör du det?
2. Hur tror du genus påverkar elevernas klädval/klädstil?
3. Märker du att pojkar tilltalar flickor annorlunda än pojkar och vice versa?
4. Vad tänker du på när du placerar barnen i klassrummet? Fördelning av bänkar/ vilka elever får sitta ihop med varandra?